

Poznań, dnia 21 stycznia 2010 r.

**TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY
W WARSZAWIE**

Skarżący: M J
 ul.

reprezentowany przez:

**Adw. Adama Sójkę
ul. Młyńska 10/2
61 - 730 Poznań
Nr. leg adwokackiej POZ - 0648**

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu skarżącego, w oparciu o załączone pełnomocnictwo, niniejszym na podstawie art. 79 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym zaskarżam, jako niezgodny z Konstytucją:

Art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U.09.175.1361 j.t.), ponieważ narusza on art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim dotyczy osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej składających wnioski o ogłoszenie upadłości (art. 491¹ – 491¹² p.u.i.n.).

Uzasadnienie

W dniu czerwca 2009 r. M J - nie będący przedsiębiorcą - złożył do Sądu Rejonowego w P , Wydział XI Gospodarczy do spraw upadłościowych i naprawczych wniosek o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej na podstawie art. 491¹ ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, wraz z wnioskiem o zwolnienie z kosztów sądowych. Sąd Rejonowy w P postanowieniem z dnia sierpnia 2009 r. (sygn. akt.) na podstawie art. 100 ust. 2 ustawy o kosztach w sprawach cywilnych zwolnił wnioskodawcę od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych w całości.

Postanowieniem z dnia września 2009 r. Sąd Rejonowy w P (sygn. akt.) na podstawie art. 13 ust. 1 p.u.i.n. oddalił złożony wniosek. Jak wynika z ustaleń Sądu dłużnik spełnił wskazane przepisami ustawy przesłanki umożliwiające ogłoszenie upadłości, a mianowicie nie płacił swoich wymagalnych zobowiązań w stosunku do swoich wierzycieli, których jest więcej niż jeden. Ponadto Sąd uznał, iż dłużnik w sposób dostateczny wykazał, że jego niewypłacalność powstała w skutek wyjątkowych i niezależnych od niego okoliczności - ciężkiej choroby skutkującej utratą pracy. Jednakże zdaniem Sądu na podstawie art. 13 ust. 1 p.u.i.n. wniosek zasługiwał na oddaleniu z powodu braku środków pieniężnych, które można by przeznaczyć na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Sąd obliczył, że koszty postępowania upadłościowego wyniosłyby łącznie co najmniej zł, a dłużnik nie posiada żadnego majątku, który mógłby zostać spieniężony, ponadto jego jedynym dochodem jest renta inwalidzka.

Na powyższe postanowienie pełnomocnik skarżącego złożył zażalenie domagając się uchylecia zaskarżonego postanowienia i ponownego rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości zarzucając sądowi I instancji błędną wykładnię art. 14 ust. 1 p.u.i.n. w zw. z art. 491² ust. 1 p.u.i.n. i art. 32 ust. 1 p.u.i.n. polegająca na przyjęciu, że art. 13 ust. 1 p.u.i.n. znajduje zastosowanie wobec dłużnika zwolnionego od obowiązku ponoszenia kosztów postępowania. Zdaniem dłużnika, bowiem stosowanie art. 13 ust. 1 p.u.i.n. wobec konsumenta jest sprzeczne z ogólnym założeniem postępowania, którego celem jest oddłużenie osoby fizycznej.

W dniu października 2009 r. Sąd Okręgowy w P , Wydział X Gospodarczy Odwoławczy postanowieniem w sprawie o sygn. akt oddalił powyższe zażalenie skarżącego z dnia września 2009 r.

Orzeczenie to dostarczone na adres pełnomocnika w dniu 21 października 2009 r. ma charakter ostateczny, gdyż na podstawie art. 32 ust. 2 p.u.i.n. od postanowienia sądu drugiej instancji skarga kasacyjna nie przysługuje. Tym samym skarżący wyczerpał wszystkie przysługujące mu środki zaskarżenia.

Jest powszechnie przyjęte tak w doktrynie jak i w orzecznictwie, iż art. 13 ust. 1 p.u.i.n. służy realizacji celów przyświecających postępowaniu upadłościowemu określonych w art. 2 art. p.u.i.n.

W dalszej części niniejszej skargi osoba fizyczna nie prowadząca działalności gospodarczej będzie określana mianem konsumenta.

Prawo do sądu

Prawo do sądu zostało określone w szeregu orzeczeń Trybunału konstytucyjnego i ujęto je m.in. w następujący sposób: "Jednym z fundamentalnych założeń demokratycznego państwa prawnego jest zasada dostępu obywateli do sądu w celu umożliwienia im obrony ich interesów przed niezawisłym organem kierującym się wyłącznie obowiązującym w państwie prawem (...), a na prawo do sądu składają się w szczególności: prawo dostępu do sądu (prawo uruchomienia procedury), prawo do odpowiedniego kształtowania procedury (zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności) oraz prawo do wyroku sądowego (prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia)" (wyr. z 12.3.2002 r., P 9/01, OTK-A 2002, Nr 2, poz. 14). Prawo do sądu istnieje nawet wówczas, gdy jakaś ustawa regulująca prawa i obowiązki jednostki nie przewiduje możliwości wystąpienia na drogę sądową (por. wyr. SN z 7.4.1999 r., I PKN 648/98, OSNP 2000, Nr 11, poz. 423; uchw. SN z 18.1.2001 r., III ZP 28/00, OSNP 2001, Nr 7, poz. 210). W 2007 r. TK uzupełnił te elementy prawa do sądu o "prawo do odpowiedniego kształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę" (wyr. z 24.10.2007 r., SK 7/06, OTK-A 2007, Nr 9, poz. 108). Trybunał podkreślił również, że "w państwie prawnym prawo do sądu nie może być rozumiane jedynie formalnie, jako dostępność drogi sądowej w ogóle, lecz i materialnie, jako możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej (...)". Podobne stanowisko zajął SN, według którego prawo do sądu nie wygasa w momencie złożenia powództwa i podjęcia na tej podstawie procesu, ale chodzi w nim o to, aby sąd rozpoznał sprawę, co do jej istoty (post. SN z 19.7.2006 r., I CSK 112/06, niepubl.).

Oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości przez Sąd Rejonowy, podtrzymane przez Sąd Okręgowy, z powodu braku majątku wystarczającego na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, choć właśnie z powodu braku majątku, koszty te nie byłyby wysokie,

mimo wcześniejszego zwolnienia od kosztów sądowych w całości – w istocie pozbawiło Skarżącego prawa do sądu.

Pozbawienie skarżącego prawa do sądu przejawia się w naruszeniu uprawnienia do odpowiedniego ukształtowania procedury zgodnie z wymogami sprawiedliwości, gdzie zachowana zostanie równowaga między przysługującymi uprawnieniami do ogłoszenia upadłości a ich proceduralną realizacją. W przypadku przedsiębiorców taki rygoryzm proceduralny, skądinąd o wątplym uzasadnieniu, można zrozumieć, ponieważ są to podmioty nastawione na osiąganie zysku i w dużej części podmioty prawa w formie spółek kapitałowych zobowiązane do posiadania majątku założycielskiego. Jednakże konsumenci, jako osoby fizyczne, mają prawo żadnego majątku nie posiadać. Godzi się zauważyć, że pojęcie majątku w rozumieniu art. 13 ust. 1 p.u.i.n. znajduje swoje desygnaty wyłącznie w aktywach posiadanych w danym momencie, a w praktyce chodzi o majątek o wysokiej wartości i wysokiej płynności bądź o gotówkę. I tak zaiste wygląda w przeważającej mierze sytuacja większości konsumentów w Polsce. Wprawdzie zgodnie z art. 2 p.u.i.n. głównym celem postępowania upadłościowego jest zaspokojenie roszczeń wierzycieli w jak najwyższym stopniu, a jeśli racjonalne względy na to pozwolą - dotychczasowe przedsiębiorstwo dłużnika zostało zachowane. Jednakże odpowiednie stosowanie tego przepisu we fragmencie odnoszącym się do „zachowania dotychczasowego przedsiębiorstwa dłużnika” winno sprowadzać się do przyjęcia, iż odpowiednikiem tegoż celu w stosunku do konsumentów jest brak wykluczenia ich z oficjalnego obrotu prawnego poprzez umożliwienie skorzystania z dobrodziejstwa ogłoszenia upadłości. Brak tej możliwości skutkuje wszak zepchnięciem dłużnika w sferę relacji nieformalnych tzw. szarej strefy, która stanowi zarówno obciążenie dla samego dłużnika, Państwa Polskiego, a dla wierzycieli staje się nieprzekraczalną barierą w egzekwowaniu ich roszczeń.

Procedura ustawy prawo upadłościowe i naprawcze rozróżnia dwa rodzaje kosztów. Z jednej strony mamy do czynienia z kosztami sądowymi w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości, a z drugiej z kosztami przeprowadzenia postępowania upadłościowego (postępowania właściwego). W efekcie ustawodawca umożliwił zwolnienie konsumenta od kosztów sądowych postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości tj. kosztów dużo mniejszych, bo w wysokości stałej 200, 00 zł (do czego nie ma prawa przedsiębiorca), natomiast uniemożliwił to w przypadku kosztów dużo większych w postaci chociażby wynagrodzenia syndyka. Rozwiązanie to stoi w sprzeczności z celami postępowania upadłościowego określonymi w art. 2 p.u.i.n. Również argumenty natury finansowej to znaczy ochrona Skarbu Państwa przed obciążeniem kosztami przeprowadzenia właściwego postępowania upadłościowego, zwolniwszy od tego

konsumenta, nie powinny mieć tutaj zastosowania, albowiem podważałyby istotę celów postawionych przed ustawą – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Ustawa prawo upadłościowe i naprawcze jest regulacją kompleksową. Uprawnienie przyznane dłużnikowi do żądania ochrony sądowej w sytuacji wystąpienia stanu niewypłacalności nie może być, na skutek zastosowania przez Sądy art. 13 ust. 1 p.u.i.n., skutecznie realizowane, pozostając jedynie uprawnieniem potencjalnym. Przepisy proceduralne powodują w tym przypadku obezwładnienie uprawnienia do żądania ochrony ze strony sądów. Zatem regulacja art. 13. ust. 1 p.u.i.n. w stosunku do konsumentów stanowi naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie, w jakim pozbawia konsumentów prawnie skutecznej ochrony prawa do ogłoszenia upadłości przyznanego w art. 1 ust. 1 pkt 1 lit b p.u.i.n. Naruszenie to ma w stosunku do skarżącego swój dodatkowy ciężar z uwagi na stwierdzone przez sąd I instancji spełnienie przezeń przesłanek ogłoszenia upadłości, skądinąd cokolwiek rygorystycznych.

Zasada demokratycznego państwa prawnego

Do zasad konstytuujących demokratyczne państwo prawne w Polsce - uznawanych jako samodzielna podstawa kontroli ustaw - wyinterpretowanych z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego Trybunał Konstytucyjny zaliczył m.in. zasadę praworządności. Zasada ta rozumiana w sposób formalny oznacza zgodne z prawem funkcjonowanie państwa, tj. jego organów lub innych podmiotów działających w jego imieniu. Można ją również rozumieć w sposób materialny i wtedy prawo powinno odzwierciedlać określone wartości, gdyż samo postępowanie zgodnie z przepisami prawa przez organy państwa lub podmiotów działających w jego imieniu nie wystarczy. Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie nieraz dokonywał oceny przepisów prawnych właśnie pod tym kątem. Materialne rozumienie praworządności obejmuje wymogi dotyczące samej treści obowiązujących norm prawnych. Nie każdy zatem porządek płynący z przestrzegania reguł jest dobry, lecz tylko ten, w którym treść przestrzeganych reguł jest dobra. Swoboda Prawodawcy w kreowaniu treści norm jest więc ograniczona przez katalog wartości, które mogą być konstruowane na podstawie kryteriów aksjologii prawa obowiązującego bądź też na podstawie kryteriów pozaprawnych (moralnych, etycznych, prawno-naturalnych). W takim ujęciu państwo prawne to takie, którego działalność opiera się na następujących wartościach wspólnych dla wszystkich kierunków tworzących katalog wartości obowiązujących Prawodawcę: zasada równości praw i równości wobec prawa, ochrony praw i wolności jednostki, sprawiedliwości (w tym sprawiedliwości społecznej), demokratyzmu. Inną zasadą zawierającą się w zasadzie demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania

obywateli do państwa, a tym samym i prawa przez nie stanowionego oraz zasada bezpieczeństwa prawnego obywateli.

Należy uznać, że zasada ta sprecyzowana poprzez prawo do ochrony sądowej, zasadę sprawiedliwości społecznej oraz zaufania obywateli do Państwa została naruszona przez art. 13 ust. 1 p.u.i.n.

Sprawiedliwość społeczna jest czynnikiem budującym równowagę w relacjach społecznych między grupami interesu oraz dobrem ogółu a interesami jednostki. Należy stwierdzić, że regulacja art. 13 ust. 1 p.u.i.n. doprowadza, w konsekwencji jego stosowania przez sądy, do istotnych zaburzeń równowagi pomiędzy wierzycielami – podmiotami dysponującymi przewagą prawną, ekonomiczną i instytucjonalną a dłużnikami pozostającymi w stanie niewypłacalności powstałej na skutek okoliczności od nich niezależnych i wyjątkowych. Zarówno brak instytucji upadłości dla konsumentów, jak i praktyczna jej niefunkcjonalność z uwagi na stosowanie art. 13 ust. 1 p.u.i.n. prowadzi do legalnego wykluczenia, alienacji i desocjalizacji dłużników. Ponadto właśnie wymogi sprawiedliwości społecznej nakazują, aby takie osoby korzystały z dobrodziejstwa pełnego i realnego zwolnienia od kosztów postępowania upadłościowego w całej jego rozciągłości. Winny one być poniesione przez Skarb Państwa, a więc resztę społeczeństwa. Tylko w ten sposób można rozwiązywać problem społeczny jakim jest niewątpliwie niewypłacalność konsumentów.

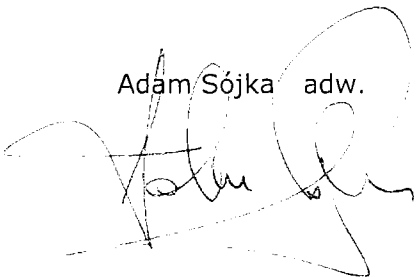
Wartość, jaką jest zaufanie obywateli do Państwa i jego działań doznała znacznego uszczerbku na skutek stosowania przez sądy art. 13 ust. 1 p.u.i.n. Wszak przyznanie konsumentom uprawnienia do żądania ochrony sądowej w postaci ogłoszenia upadłości okazało się całkowicie iluzoryczne na skutek określonej, niekoniecznej i nie wynikającej z istoty postępowania regulacji procesowej. Przesłanką ogłoszenia upadłości jest stan niewypłacalności powstały na skutek okoliczności wyjątkowych i niezależnych od dłużnika. Regulacja art. 13 ust. 1 p.u.i.n. powoduje istotną zmianę tych przesłanek wprowadzając doń okoliczność, od której nie powinno być uzależnione skorzystanie z przyznanego uprawnienia do sądowego stwierdzenia upadłości – stanu majątkowego dłużnika. To właśnie ten stan majątkowy (zarówno w postaci biernej – aktywów, jak i czynnej – dochodów) jest przecież przyczyną niewypłacalności. Natomiast średnie koszty właściwego postępowania upadłościowego nie stanowią bariery dostępu wyłącznie dla zamożniejszej oraz mniej licznej części dłużników. Zatem realny dostęp do skutecznej procedury ogłoszenia upadłości jest uzależniony nie tylko od spełnienia przesłanek wyraźnie określonych przez Ustawodawcę, ale również od stanu zamożności

wnioskodawcy, co wydaje się oczywistą aberracją w kontekście celów postępowania upadłościowego dla konsumentów.

Stosowanie przez sądy upadłościowe art. 13 ust. 1 p.u.i.n. prowadzi skutecznie do oczywistego zaprzeczenia celom postępowania. Oprócz jak najwyższego zaspokojenia wierzycieli Ustawodawca każe bowiem dążyć do opartego na racjonalnych przesłankach zachowania przedsiębiorstwa dłużnika (w rozumieniu przyjętym powyżej, a więc trosce o zachowanie dłużnika w sferze obrotu oficjalnego). W przypadku konsumentów natomiast, przedsiębiorców indywidualnych skądinąd także, należy uznać, że właśnie realizacja celu wtórnego, a więc zachowania przedsiębiorstwa dłużnika warunkuje i gwarantuje realizację celu podstawowego – zaspokojenia roszczeń wierzycieli. Ponieważ tylko konsument pozostający w sferze oficjalnego obrotu prawnego mający szczerą wolę spłacania zadłużenia według swoich możliwości majątkowych jest w stanie realizować interes wierzycieli. Prawidłowe rozumienie natury ludzkiej każe przyjąć, że dłużnik zerwawszy legalne i oficjalne więzi z resztą społeczeństwa nie będzie spłacał zadłużenia z uwagi na brak mechanizmów mogących go do tego zmusić – na szkodę wierzycieli, społeczeństwa i Państwa. Dłużnik zostanie zmuszony do zamknięcia się w świecie nieoficjalnej wymiany gospodarczej, która stanowi realny problem społeczny o ogromnej skali. Stosowanie art. 13 ust. 1 p.u.i.n. opiera się również na nieprawidłowym uwzględnieniu majątku na chwilę złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a więc pomija całkowicie element dynamiczny tzn. dochodowy dłużnika, który jest kluczowy dla zaspokajania wierzycieli przez konsumentów uzyskujących środki pieniężne zasadniczo z pracy najemnej. To właśnie z tych dochodów uzyskanych w sferze oficjalnej dłużnik może spłacać swoje zadłużenie zgodnie z harmonogramem ustalonym w postanowieniu sądu o ustaleniu planu spłaty.

Biorąc pod uwagę powyższe, niniejsza Skarga Konstytucyjna jest konieczna i uzasadniona dlatego wnoszę jak w petitum.

Adam Sójka adw.



Załączniki:

1. Pełnomocnictwo
2. 5 odpisów Skargi Konstytucyjnej